

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ
ОСВІТИ

**ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНИХ РЕСУРСІВ
УНІВЕРСИТЕТУ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ
МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Виконав: студент 2 курсу, 211м групи
Спеціальності 013 Початкова освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Початкова освіта
Снігач Артем Олегович
Керівник к.пед.н., доцентка Саган О.В.
Рецензентка Лиганова Л.Б.,
заступниця директора
Комишанської загальноосвітньої школи
I-III ступенів №26 Херсонської міської
ради

Херсон – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ОБҐРУНТУВАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ	7
1.1. Аналіз мотивації як чинника активного навчання	7
1.2. Структура і призначення електронних освітніх ресурсів закладу вищої освіти	13
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЗВ'ЯЗКУ ТА ВПЛИВУ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ НА МОТИВАЦІЄЮ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО НАВЧАННЯ	21
2.1. Дослідження мотивів до навчання в умовах дистанційної освіти	21
2.2. Реалізація навчального процесу засобами електронних освітніх ресурсів ХДУ	29
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43
ДОДАТКИ	48

ВСТУП

Розвиток сучасного суспільства, процеси глобалізації та цифровізації призвели до того, що діяльність людини у будь якій галузі передбачає здатність до навчання протягом життя та адаптації до нових соціальних викликів. Особлива увага у цьому питанні відводиться освіті, як важливому чиннику формування активної та продуктивної життєдіяльності особистості в суспільстві, що у свою чергу, передбачає наявність низки вимог до особистості педагога. Вчителі нового покоління займаються цифровою грамотністю, що дає змогу використовувати всі необхідні знання та навички. Ці тенденції призводять до пошуку інноваційних шляхів організації навчання учнів із використанням цифрових компонентів (цифрові компетенції, цифрове споживання, цифрова безпека, тощо).

У питаннях використання інформаційних технологій велику роль відіграють електронні освітні ресурси. Зокрема, сьогодні доступні величезні сховища навчальних матеріалів, навчальних ресурсів, які надають величезну підтримку вчителям. Разом з цим, посилюється увага до підвищення якості інформаційних та освітніх ресурсів для змішаної та дистанційної форм навчання. Такої точки зору дотримуються більшість вчених, педагогів у своїх дослідженнях. За їх словами, використання систем управління навчанням значно зросло в університетах по всьому світу. Крім того, багато вчених вважають, що технології електронного навчання підвищують цінність навчального процесу завдяки тому, що вони підвищують мотивацію студентів до навчання в цілому. В. Биков, Ю.Жук, Н.Морзе, І.Олійник, О.Овчарук, О.Саган, О.Співаковський зазначають, що мотивація є однією з ключових детермінант успішного навчання.

Ставлення здобувачів під час навчання може вказувати на те, наскільки вони зацікавлені в заняттях, що проводяться, чи задоволені вони

організацією освітнього процесу, тощо. Однією з найвідоміших і найпоширеніших систем управління дистанційним навчанням є LMS Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment). LMS Moodle – це успішний проєкт, який постійно розвивається, це програмний пакет для створення дистанційних курсів. Дистанційне навчання на платформі LMS Moodle включає основні форми навчання онлайн та офлайн. Викладання та навчання в середовищі електронного навчання Moodle як змішаному навчальному середовищі є дуже корисним для підвищення ефективності навчання, а також сприяє підвищенню мотивації до процесу навчання.

Згідно з дослідженнями вчених важливо враховувати точку зору студентів, оскільки вони є основними користувачами електронних освітніх ресурсів та можуть співпрацювати у впровадженні та вдосконаленні електронного курсу як дуже важлива і зацікавлена сторона в процесі електронного навчання. У зв'язку з цим виникає низка запитань: які проблеми використання електронних освітніх ресурсів? Які можливості електронних освітніх ресурсів як засобу підвищення навчальної мотивації студентів? Чи доцільно використовувати електронні освітні ресурси як засіб підвищення навчальної мотивації студентів? Постановка цих питань і виявлення протиріччя дозволили визначити тему дослідження: **«Використання електронних освітніх ресурсів університету як засіб активізації освітньої мотивації студентів»**.

Дослідження виконувалося у межах ініціативної науково-дослідної теми кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти «Технології підготовки конкурентно спроможного педагога дошкільної та початкової освіти в умовах євроінтеграції», державний реєстраційний номер: 0123U102952.

Мета дослідження: вивчити взаємозв'язок між навчальною мотивацією студентів та їх ставленням до використання електронних

освітніх ресурсів для подальшого підвищення якості освіти в університеті.

Гіпотеза дослідження полягає у з'ясуванні зв'язку та позитивного впливу електронних освітніх ресурсів на мотивацією здобувачів вищої освіти до навчання.

Завдання дослідження:

1. Аналіз актуальності використання електронних освітніх ресурсів в освітньому процесі.
2. Узагальнити вимоги до структурування та розробки електронних освітніх ресурсів у навчальній діяльності здобувачів вищої освіти.
3. Дослідити рівень мотивації здобувачів вищої освіти під час виконання освітніх завдань в умовах дистанційного або змішаного навчання.
4. Розробити рекомендації щодо підвищення мотивації здобувачів до навчання засобами електронних освітніх ресурсів закладу вищої освіти.

Методи дослідження: аналіз психолого-педагогічної літератури з теми дослідження, вивчення та узагальнення існуючого досвіду, методи емпіричного дослідження: спостереження; опитування; тестування; статистична обробка результатів.

Теоретичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні зв'язку та позитивного впливу ефективних та сучасних електронних освітніх ресурсів закладу вищої освіти на мотивацією здобувачів до навчання.

Практична значущість роботи полягає в апробації інструментарію для підвищення мотивації здобувачів до навчання засобами електронних освітніх ресурсів закладу вищої освіти, у розробці відповідних методичних рекомендацій.

Апробація. Основні результати дослідження обговорювалися на студентських конференціях, зокрема, на Всеукраїнській науково-

практичній інтернет-конференції «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи», засіданнях кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету, висвітлювалися у публікації автора «Використання електронних освітніх ресурсів університету як засіб активізації освітньої мотивації студентів».

Структура дослідження: випускна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ОБҐРУНТУВАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ

1.1. Аналіз мотивації як чинника активного навчання

Мотивація навчання – це досить складний і неоднозначний процес зміни ставлення особистості як до окремого предмета навчання, так і до всіх форм його організації. Можна лише створити необхідні умови для здобувача, за яких йому самому буде цікаво вчитися. Створення таких умов залежить від багатьох факторів: впливу кола спілкування особистості, запитів суспільства, впливу найближчого оточення і, звичайно, формування освітнього середовища.

Основні напрями вивчення мотивації до навчальної діяльності такі:

- визначення структури та механізмів функціонування навчальної мотивації;
- виявлення вікових педагогічних аспектів зміни мотивації в процесі шкільної та університетської освіти;
- визначення ролі методів, змісту і форм навчання в розвитку та становленні навчальної мотивації.

Особливості навчальної мотивації студентів закладів вищої освіти в контексті традиційного формату навчання розглядаються в ряді досліджень:

- структура, механізми та фактори розвитку мотивації навчальної діяльності студентів;
- особливості мотивації навчальної діяльності студентів педагогічних університетів;

- особливості навчальної мотивації студентів, які демонструють різні види навчальних досягнень[1;9;14].

На думку І.Зимньої, навчальна мотивація визначається низкою факторів: за престижністю закладу освіти, де здійснюється навчальна діяльність; за організацією навчального процесу; за характеристиками здобувачів (вік, стать, інтелектуальний розвиток, здібності, рівень домагань, самооцінка, взаємодія з іншими учнями тощо), суб'єктивними характеристиками викладача і, перш за все, за системою стосунків викладача зі студентами та до своєї професії[10].

Мотивація студентів в університеті може бути частиною різних теоретичних підходів. Однією з ключових теорій є теорія самодетермінації (Self-Determination Theory), яка розглядає мотивацію як внутрішній процес, який стимулює студентів до досягнення академічних цілей. Згідно з цією теорією, існує три типи мотивації: внутрішня, зовнішня та аморфна. Внутрішня мотивація обґрунтовується на особистісних цінностях та інтересах, зовнішня - на внутрішньому або зовнішньому контролі, а аморфна - на окремому чіткому стимулі. Ефективність навчання студентів у багатьох відношеннях залежить від того, наскільки внутрішньо мотивованими вони є. У системі навчальних мотивів, за чисельними дослідженнями, переплітаються зовнішні та внутрішні мотиви. До внутрішніх мотивів належать такі, як власний розвиток у процесі навчання, оскільки справжнє джерело людини в ній самій. Зовнішні мотиви виходять від батьків, педагогів, групи, в якій навчається студент, середовища і т.ін. Ці мотиви можуть мати неоднакову силу впливу на характер і результати освітнього процесу.

Існують різні теорії, пов'язані з мотивацією, включаючи теорію досягнення мети і теорію очікуваної вартості. Центральна гіпотеза теорії досягнень полягає в тому, що різні орієнтації на досягнення мети породжують різні мотиваційні системи (наприклад, обробка інформації, що стосується висновків про свої здібності), які призводять до різних

когнітивних, емоційних і поведінкових наслідків [26]. В останні роки дослідники виділяють два типи цілей ефективності: цілі близькості до ефективності та цілі уникнення ефективності [27-31]. Зокрема, студенти, мотивовані цілями досягнення, вдосконалюють себе, створюючи перевагу над іншими. Такі здобувачі розраховують на успіх; зазвичай вони вважають себе дуже здібними і бачать ситуацію під час навчання як можливість показати свою хорошу успішність і високу успішність відносно інших. Навпаки, здобувачі, мотивовані цілями уникнення досягнень, сприймають свої шанси на успіх як низькі, а клімат під час навчання сприймають як загрозу, яка може виявити їх неадекватність. Як наслідок, вони прагнуть уникати демонстрації низького рівня здатності.

Теорія очікуваної цінності припускає, що індивідуальний вибір, прихильність і ефективність можна пояснити їхніми переконаннями щодо своєї продуктивності в діяльності та значення, яке вони йому надають. Іншими словами, залежить, наскільки добре людина виконує завдання і про те, наскільки високі їхні очікування щодо успіху та як вони оцінюють успіх виконання завдань.

У західних країнах широко використовується модель, запропонована Джоном Келлером, ARCS (Attention, Relevance, Confidence, Satisfaction) [32]. Модель ARCS ефективно сприяє онлайн-навчанню, мотивації, досягненням та самостійному навчанню [33]. По-перше, щоб мотивувати студентів, викладачі або навчальні матеріали повинні мати можливість привернути й утримати їх увагу.

Крім того, зміст навчання має відповідати потребам здобувачів і відповідати їх вимогам. Крім того, студентів можна мотивувати, коли вони набувають впевненості завдяки успішному виконанню завдань. Нарешті, коли студенти задоволені своїми досягненнями та їхні зусилля відповідають їхнім очікуванням, їх мотивація буде підтримуватися на високому рівні.

Формування мотиваційної сфери є невід'ємною частиною професійного становлення майбутнього вчителя як важлива умова успішного навчального процесу в університеті. Під впливом зовнішніх чинників, мотиваційна сфера може змінюватися за своєю стійкістю, структурою, підпорядкованістю мотивів, їх ієрархічністю, яка, в свою чергу, впливає на прояв навчальної діяльності і розвиток кар'єри студентів [11].

Мотивація в навчанні є важливою складною успішністю студентів в університеті. Вона визначає, наскільки студенти готові до навчання, а також впливає на якість їх освіти та досягнення в академічних цілях. Дослідження мотивації в університеті краще розуміти, які фактори впливають на студентів і як цю мотивацію можна підтримувати і підвищувати.

Чинниками, що впливають на мотивацію студентів в університеті можуть бути:

- *середовище навчання*: якість викладання, наявність ресурсів та можливостей для розвитку.
- *Саморегуляція та самомотивація*: вміння студентів управляти власними ресурсами та зберігати мотив.
- *Особистісні чинники*: індивідуальні риси, цінності, переконання та інтереси студентів.

Вченими (І.Баклицький, Є.Ільїн, Г.Костюк, А.Маслоу, С.Максименко та ін.) досліджувалися методи підвищення мотивації студентів[1;9;10;11]. Такими є, створення стимулів та цілей, застосування інтерактивних методів навчання, підтримка та особистість викладачів, тощо. Для підтримки та стимулювання мотивації студентів в університеті важливо впроваджувати різні методи та стратегії:

1. Створення стимулюючого впливу навчального середовища:

- через створення позитивної та дружньої атмосфери в групі, де студенти відчують підтримку та комфорт.

- Використання різних методик навчання, включаючи інтерактивні заняття, дискусії, групові проєкти тощо.
2. Створення цікавого та актуального матеріалу:
 - демонстрація студентам, як вивчений матеріал може бути корисним у реальному житті.
 - Використання прикладів та застосування теорії до конкретних практичних ситуацій.
 - Створення цікавих навчальних програм і курсів, які враховують індивідуальні інтереси студентів.
 3. Завдання конкретних та досяжних цілей:
 - допомога студентам у встановленні конкретних навчальних цілей та планів, як досягти їх.
 - Допомога у створенні індивідуальних навчальних планів.
 4. Створення можливостей для самооцінки:
 - спонукання студентів розділяти свої думки та ідеї.
 - Надання можливості вибору завдань або проєктів, які зацікавлять студентів.
 5. Надання зворотного зв'язку:
 - систематичне надання студентам відгуків про їхні досягнення та слабкі сторінки.
 - оприлюднення успіхів студентів та надихання на подальше вдосконалення.
 6. Підтримка і наставництво:
 - допомога студентам у вирішенні проблем та труднощів, які можуть виникнути в процесі навчання.
 - Надання порад та підтримка у їх особистому і навчальному розвитку.
 - підтримка викладачів у створенні сприятливої навчальної атмосфери, сприяння розвитку внутрішньої мотивації

студентів та роботи над їхніми саморегуляційними навичками;

- г) психологічна підтримка студентів, яка допомагає їм подолати труднощі та стреси, які можуть виникати під час навчання.

7. Засоби технологій:

- використання сучасних технологій та електронних освітніх ресурсів для створення інтерактивних інструкцій та матеріалів.

8. Підкреслення цінності навчання: популяризація того, як навчання та отримання знань може сприяти особистому і професійному розвитку студентів.

9. Співпраця та командна робота: залучення студентів до спільних проєктів і діяльності, де вони можуть відчути важливість своїх зусиль.

10. Власний приклад: демонстрація бажання до навчання та предмету, який викладається, формування прикладу для наслідування для студентів.

Вирішення проблеми мотивації при дистанційному або змішаному навчанні є, на наш погляд, визначальним фактором, що впливає на ефективність процесу навчання. Воно вимагає принципово нового підходу, оскільки традиційні методики тут непридатні через істотну відмінність цього навчання від традиційного. Це рішення має бути комплексним, що враховує педагогічні, психологічні та інформаційні аспекти такого навчання.

Навчальне середовище може впливати на мотивацію студентів як позитивно, так і негативно. Наприклад, з точки зору мотивації, онлайн-середовища ефективні. Онлайн-навчання дозволяє студентам розвивати цифровий досвід, який мотивує їх досягати своїх цілей. Разом з цим, синхронне навчання зменшує ізоляцію та підвищення мотивації.

Онлайн-навчання створює деякий додатковий час для студентів, а самосвідомі студенти можуть отримати користь від управління часом і самостійного навчання. Крім того, студенти менше піддаються стресу в онлайн-середовищі та менше піддаються негативному впливу невмотивованих до навчання одногрупників. Це узгоджується з умовами гнучкості, які пропонують онлайн-курси. У плані спілкування більшість студентів зазначають, що онлайн-навчання та спілкування є більш зручним і не обмеженим часом і простором, тому вони можуть спілкуватися з викладачами та одногрупниками в будь-який час і де завгодно.

Педагог сам по собі має велике значення як особистість і фахівець, але сучасні освітні тренди зумовили появу електронних освітніх ресурсів, які доповнюють, а в деяких випадках, і заміщують роботу педагога.

1.2. Структура і призначення електронних освітніх ресурсів закладу вищої освіти

Багато дослідників підкреслюють, що дистанційна освіта має кілька системних рівнів реалізації, які вимагають вирішення завдань на кількох організаційних рівнях [6;7]. На їхню думку, найпростішим способом є перенесення частини навчального матеріалу, навчальних завдань та додаткових матеріалів до хмарної бази, доступної на мобільних платформах або на серверах університету. Такий підхід дає змогу спростити роботу викладача, подовжити час навчання для студентів у позааудиторний час.

У часи пандемії освітяни змушені були у короткий час опанувати ази змішаного та дистанційного навчання. Спочатку більшість навчальних посібників містили значну частину медіа контенту (навчальні аудіо, відео, фотоматеріали, електронні версії текстів та підручників, комплекси вправ в електронних записах, що дублюються у друкованій версії). Зараз, у зв'язку з широким використанням і проникненням електронного навчання, все більше підручників створено виключно в цифровому форматі та доступно у мережі Інтернет, що усуває необхідність їх друку, здешевлює видання і підготовки, а також усуває відставання в темпах зміни знань.

Значення електронних ресурсів різко зростає в контексті процесу постійного оновлення державних освітніх стандартів вищої освіти, в яких все менше часу відводиться на контактну (аудиторну) роботу зі студентами, в той час як обсяг знань і вмінь, необхідних для засвоєння освітньої програми збільшується. Цей процес вимагає інноваційних форм доведення навчального матеріалу до здобувача та моніторинг якості навчання. Використання електронних освітніх ресурсів у навчанні є одним із рішень. На більш високому рівні надання освітніх послуг йдеться про створення цифрового навчального середовища університету.

Цифрове навчальне середовище освітнього закладу має забезпечувати: доступ до освітніх програм, навчальних програм, силабусів освітніх компонент, електронних навчальних ресурсів. Таким чином, крім навчально-методичних матеріалів університету, цифрове навчальне середовище включає доступ до відкритих мережеских ресурсів, електронної бібліотеки, робота з якими вимагає спеціальних навичок у підборі та систематизації науково достовірної інформації.

Організація змішаного та дистанційного навчання вимагає перегляду та осучаснення як технічних, так і організаційно-педагогічних чинників. Дослідження вчених показують, що від здобувачів нового покоління вимагається сформованість високого рівня самодисципліни

та мотивації, але потрібні показники виявлено лише у 20–30 % студентів перших курсів, а у близько 15 % першокурсників взагалі не сформовані навички самостійних дій[22]. І якщо в процесі роботи в аудиторії здобувачі відчують вплив авторитетного викладача, одногрупників, то в умовах дистанційного навчання рівень такого впливу значно знижується.

Наші опитування на констатувальному етапі свідчать, що студенти відзначають, що дистанційне навчання, як і будь-яка інша форма, має як свої переваги, так і значні недоліки. Причому останні суттєво впливають на здоров'я здобувачів. Впровадження дистанційної освіти з використанням електронних засобів навчання вимагає перебудови практично всього навчального процесу. Перед викладачами постає необхідність впровадження нових форм використання лабораторного обладнання в навчальний процес.

Крім того, негативно впливає відсутність у навчальному процесі прямого зорового контакту, фізичної взаємодії, міміки та жестів, що подекуди призводить до порушення логіки навчального процесу. Крім того, втрачена виховна функція вищої освіти як інституту соціалізації, утримання та засвоєння зразків для наслідування, особливо в регіональних університетах, що, у свою чергу, тягне за собою труднощі у розвитку критичного мислення студентів.

Але дослідники впевнені, що, доклавши трохи зусиль і бажання, можна мінімізувати шкоду від таких недоліків, як відсутність спілкування з викладачем та однокурсниками, боязнь не розуміння лекційного матеріалу і не завершення курсу, а також залежність від технічних засобів. Такі негативні явища, як обмеження в отриманні практичних навичок, високий рівень відволікання, проблема самоорганізації, деіндивідуалізація навчання при відповідній системній організації нівелюються. Навіть відсутність прямого виховного впливу, який можливий лише при очному навчанні та безпосередньому

спілкуванні педагога й учня може вирішуватися в умовах дистанційної взаємодії. Тайм-менеджмент, самоорганізація та бажання жити та спілкуватися стають основними інструментами навчання.

Проблему комплексного вирішення на сучасному етапі вбачаємо у комплексі заходів, серед яких важливе місце займають електронні засоби, відкриті освітні ресурси університету. Нам імпонує системний погляд С.Гончарук і С.Приймак на засоби дистанційного навчання, як можливості інтерактивної співпраці викладача і здобувача з метою осучаснення курсу та врахування помилок (рис.1.1)[5].

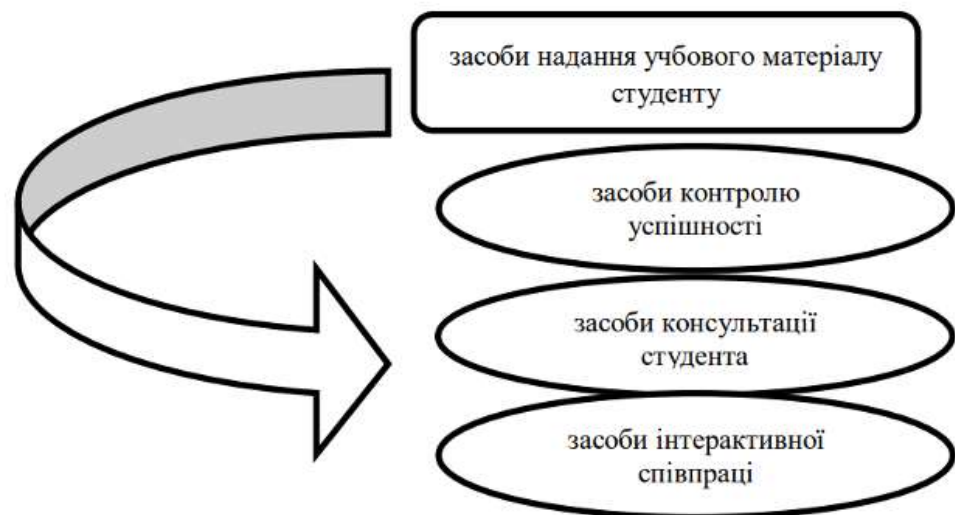

Рис.1.1.-Сукупність засобів дистанційного навчання [5].

Електронні освітні ресурси університету (ЕОР) - це цифрові матеріали, інструменти та технології, які використовуються для підтримки навчання та навчального процесу в університеті. Ці ресурси можуть бути доступні через різноманітні платформи, веб-сайти, програми та інші електронні засоби.

Електронні освітні ресурси можуть включати в себе наступні компоненти:

1. Електронні підручники: це цифрові версії навчальних посібників та підручників, які студенти можуть використовувати для навчання та

вивчення матеріалу. Електронні підручники можуть бути доступні в різних форматах, включаючи PDF, електронні книги та інші.

2. Відеолекції та відеоматеріали: записані лекції, демонстрації або практичні вправи, які можна переглядати в будь-який час.

3. Інтерактивні вправи.

4. Електронні бібліотеки та бази даних: доступ до академічних ресурсів, включаючи наукові статті, книги, журнали та інші матеріали.

5. Веб-платформи для навчання: онлайн-системи, де викладачі можуть розміщувати матеріали, завдання.

6. Електронні інструменти та програми: спеціалізований софт та інструментарій.

7. Віддалене навчання: можливість вивчати курси та отримувати дистанційну освіту в онлайн-режимах.

8. Спеціалізовані платформи для співпраці та проєктної роботи: можливість для студентів спільно працювати за допомогою відповідного програмного забезпечення.

9. Засоби моніторингу навчальних досягнень, засоби контролю і самоконтролю, тощо.

Аналіз популярних сервісів та онлайн-платформ для навчання дозволив нам не лише їх узагальнити, але й виокремити можливості та недоліки (рис.1.2).

Херсонський державний університет має багаторічну історію використання електронних освітніх ресурсів, які функціонують на базі платформи Moodle («KSU online» та «Херсонський віртуальний університет»). Такий ресурс розвивався і трансформувався з роками. В умовах пандемії, а згодом, війни та вимушеного переходу на змішану модель навчання вимоги до електронних освітніх ресурсів посилилися, оскільки мають задовольняти всім аспектам методичної системи:

- змістове наповнення;
- матеріали для самостійного та поглибленого вивчення курсу;

- засоби зворотнього зв'язку;
- засоби поточного та підсумкового моніторингу, які враховують опанування змісту дисципліни як на репродуктивному, так і на творчому рівнях.

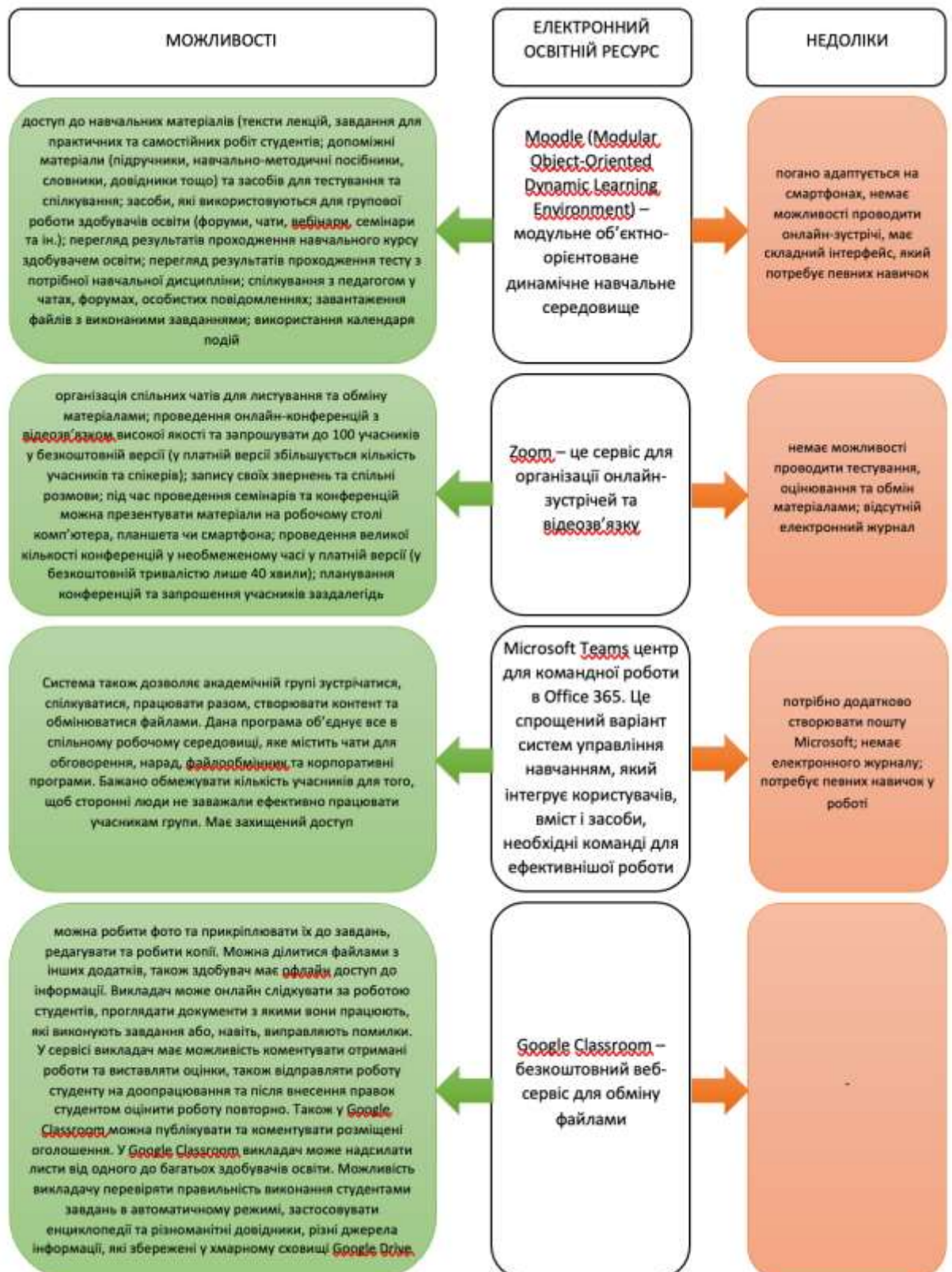

Рис. 1.2.- Платформи, за допомогою яких організовується освітній процес

Згідно з таксономією Б.Блума, завдання для формування відповідних вмінь також мають бути різнорівневими (запам’ятовування, розуміння, використання, аналізу, оцінки, синтезу). Крім того, такі завдання супроводжуються конкретними і зрозумілими критеріями оцінювання.

Ці засади стали основою «Положення про електронні навчальні курси Херсонського державного університету» від 29 квітня 2021 р. №527-Д (рис.1.3).

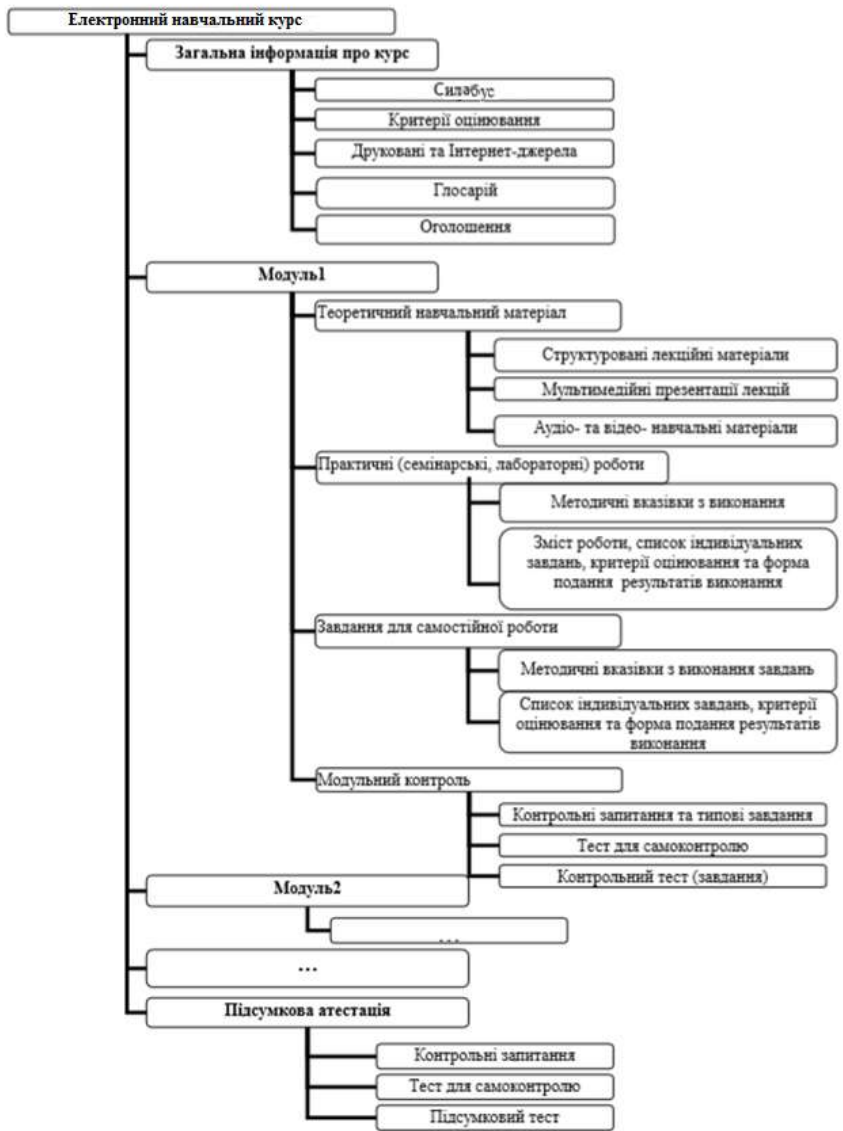

Рис.1.3.-Структура електронного навчального курсу ХДУ[13].

Згідно з такою структурою електронні освітні ресурси проходять атестацію і оприлюднюються на офіційній платформі університету.

Навчання, що супроводжується курсом з електронним освітнім ресурсом, має дуже важливу особливість. Електронний освітній ресурс є інтерактивним. Забезпечення інтерактивності можна розглядати як одну з педагогічних умов, яка дозволяє розглядати електронний освітній ресурс як засіб мотивації навчання. Інтерактивність – це потужний інструмент, який за правильного використання може викликати інтерес до вашого курсу. Для підвищення рівня мотивації необхідно створити інтерактивне середовище, даючи здобувачам можливість досліджувати його самостійно. Це підживить їхню природну допитливість і, як наслідок, приверне увагу до навчання.

Наступна умова, яка може сприяти мотивації, це якісний зворотний зв'язок з викладачами завдяки інтерактивності електронного освітнього ресурсу. Учень отримує вичерпний огляд і зворотній зв'язок від викладача на низку своїх дій, тому, коли студент переглядає навчальні відео, він може одночасно повторювати дії викладача. Ще однією важливою умовою є можливість висловити свою думку про електронний ресурс, який також мотивує студентів до навчання.

Крім того, слід зазначити, що електронний освітній ресурс можна використовувати за подобою соціальної мережі, він дозволяє коментувати, обговорювати те, що проявляється в соціальному характері взаємодії.

Ще одна важлива умова, яка дозволяє використовувати електронний освітній ресурс як мотивацію до навчального процесу, полягає в тому, що він дозволяє перетворити традиційне заняття в незвичайне. Це можливо завдяки методичному наповненню електронного ресурсу (мультимедіа, відео, анімація). Крім того, коли викладач використовує свій персональний електронний освітній ресурс,

стає можливим реально зацікавити здобувача. Однією з найважливіших переваг електронних навчальних курсів є можливість постійного вдосконалення методів навчання за рахунок використання зворотного зв'язку самих студентів, що забезпечує постійне підвищення якості освіти.

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЗВ'ЯЗКУ ТА ВПЛИВУ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ НА МОТИВАЦІЮ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО НАВЧАННЯ

2.1. Дослідження мотивів до навчання в умовах дистанційної освіти

У дослідженні брали участь студенти педагогічного напрямку підготовки, студенти, які планують пов'язати своє життя з професією вчителя. У дослідженні взяли участь студенти педагогічного факультету.

На констатувальному етапі (2022-2023 н.р.) був опрацьований теоретичний матеріал, проаналізовано інтернет-джерела з проблеми дослідження, сформульовано основні завдання і гіпотеза роботи. В якості контрольної групи стали студенти 4 курсу (24 особи), які переважно використовують в освітньому процесі електронні освітні ресурси, в якості експериментальної - студенти також педагогічного факультету (20 осіб), але першого року навчання, які мали різний досвід залученості до навчання через пандемію, а згодом, через воєнну агресію росії. Студенти мали різноманітний досвід роботи з електронними освітніми ресурсами.

Основними інструментами нашого дослідження були анкети та опитування. На першому етапі, з метою вивчення ставлення студентів

до електронних освітніх ресурсів, була запропонована анкета, яка включала 6 закритих питань (зі шкалою від 1 до 10 балів). Опитування дозволило визначити, наскільки важливі електронні освітні ресурси для підготовки до занять, як часто з ними працюють сучасні студенти, яке інформаційне середовище їх більше приваблює, наскільки позитивно вони сприймають таку форму організації самостійної роботи.

Оскільки предметом нашого дослідження є вплив електронних освітніх ресурсів на мотивацію здобувачів до навчання, ми ставили перед собою пошук відповідей на питання: наскільки цінним є використання електронних освітніх ресурсів у процесі навчання; як часто студенти звертаються у своїй освітній діяльності до електронних освітніх ресурсів та наскільки привабливими є вони для студентів; які чинники перешкоджають організації, забезпеченню самостійної роботи на електронному освітньому ресурсі; які мотиви переважають у навчальній діяльності саме у дистанційному або змішаному форматі.

Щоб перевірити ставлення здобувачів до електронних освітніх ресурсів, їм було запропоновано оцінити за 10-бальною шкалою такі запитання:

1. Важливість електронних навчальних ресурсів у підготовці до занять.
2. Ефективність пошуку необхідної інформації у системі.
3. Зручність роботи з електронними освітніми ресурсами.
4. Інформативність електронного освітнього ресурсу.
5. Час, витрачений на самостійну роботу в межах електронних освітніх ресурсів.
6. Чи можете ви навчатися успішніше за допомогою ресурсів електронного навчання?

Результати були проаналізовані та інтерпретовані (табл.2.1-2.6).

Таблиця 2.1.

Відповіді досліджуваних на запитання «Яке значення мають електронні освітні ресурси для підготовки до занять?»

Варіанти відповідей	Контрольна група	Експериментальна група
Орієнтація на матеріали викладача курсу (відвідування лекції, робота з надісланими викладачем матеріалу і т.ін.)	22,2 %	52,2 %
Використання електронного освітнього ресурсу	42,6 %	10,9 %
Інші джерела Інтернет	35,2 %	36,9 %

Аналіз анкет студентів експериментальної групи свідчить, що найважливішим у підготовці до занять є робота з матеріалами викладачів, які вважаються основним джерелом навчальної інформації. Для здобувачів контрольної групи, які мають вже певний досвід, пріоритетним є використання електронного освітнього ресурсу, зокрема на платформах дистанційного навчання ХДУ. Більш як для третини здобувачів обох груп основним джерелом інформації для домашніх завдань є Інтернет.

Таблиця 2.2.

Відповіді досліджуваних на питання «Як знайти потрібну інформацію в пошуковій системі?»

Варіанти відповідей	Контрольна група	Експериментальна група
Використовую штучний інтелект	59,2 %	7,5 %

Я переглядаю 3-5 джерел	27,9 %	57,3 %
Я докладаю багато зусиль, щоб знайти інформацію	12,9 %	35,2 %

Проаналізувавши відповіді студентів на друге запитання анкети «Як знайти потрібну інформацію в пошуковій системі?», ми дійшли висновку, що студенти не готові докладати багато зусиль для пошуку інформації, зазвичай вони обмежуються переглядом кількох сторінок пошукового запиту. Разом з цим, здобувачі старших курсів у своїх пошуках активно використовують застосунки штучного інтелекту, що є результатом сформованих загально навчальних вмінь.

Таблиця 2.3.

Відповіді випробуваних на запитання «Оцініть за шкалою від 1 до 10 зручність роботи з електронним освітнім ресурсом?»

Варіанти відповідей	Контрольна група	Експериментальна група
від 1 до 3	7,4 %	69,6 %
від 4 до 6	20,4 %	13 %
від 7 до 10	72,2 %	17,4 %

Респонденти контрольної групи досить позитивно оцінили зручність роботи на електронних освітніх ресурсах, натомість, здобувачі експериментальної групи мають невизначеність у цьому питанні. Припускаємо, що порівняно низькі показники маємо у здобувачів експериментальної групи у зв'язку з відсутністю відповідного досвіду.

Таблиця 2.4.

Відповіді досліджуваних на запитання «Оцініть за шкалою від 1 до 10 ступінь інформативності електронного освітнього ресурсу».

Варіанти відповідей	Контрольна група	Експериментальна група
від 1 до 3	5,6 %	52,6 %
від 4 до 6	35,2 %	25,7%
від 7 до 10	59,2 %	21,7 %

Ступінь інформативності електронних освітніх ресурсів для самостійної роботи респонденти оцінювали за шкалою від 1 до 10 балів. Більшість студентів психолого-педагогічного факультету вважають, що електронні освітні ресурси містять усю необхідну інформацію для вивчення навчального курсу. Різниця у відсотках підтверджує недостатню сформованість вмінь роботи з електронними освітніми ресурсами здобувачів експериментальної групи.

Таблиця 2.5.

Відповіді досліджуваних на запитання «Скільки часу Ви витрачаєте на самостійну роботу в межах електронних освітніх ресурсів?»

Варіанти відповідей	Контрольна група	Експериментальна група
1-2 години	12,9 %	0 %
3-4 години	50,1 %	24 %
5-6 годин	25,9 %	76 %

Таблиця 2.6.

Відповіді досліджуваних на запитання «Що заважає успішніше навчатися в рамках електронного освітнього ресурсу»

Варіанти відповідей	Контрольна група	Експериментальна група

Відсутність або низька мотивація	20,4%	13,5 %
Відсутність цифрових навичок	5,9 %	47,9 %
Лінь, відсутність бажання вчитися	53,7 %	4,3 %
Технічні проблеми	0%	34,3%

З відповідей студентів на це запитання можна зробити висновок, що основною перешкодою для успішної підготовки є лінь (контрольна група) та відсутність навичок роботи з електронними освітніми ресурсами (експериментальна група). Успішність навчання студентів обох груп безпосередньо пов'язана і з недостатнім рівнем навчальної мотивації.

Діагностику навчальної мотивації було проведено за методикою діагностики навчальної мотивації студентів, розробленою А.Реан і В.Якуніним у модифікації Н. Бадмаєвої[12]. Пропонується 34 запитань, у відповідях на які студенти повинні були погодитись або спростувати твердження в межах 5-ти бальної шкали щодо комунікативних, професійних, навчальних, пізнавальних, соціальних мотивів, мотивів творчої самореалізації, мотивів уникнення невдач та престижу. Здобувачі оцінювали подані мотиви навчальної діяльності за 5-бальною системою за ступенем важливості для них: 1 бал відповідав мінімальній значущості мотиву, 5 балів – максимальній (рис.2.1).

Оцініть ступінь згоди з відповідями на запитання: "Для чого я навчаюсь?".

Методика

1. Тому що мені подобається обрана професія.
 1 2 3 4 5
2. Щоб забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності.
 1 2 3 4 5
3. Хочу стати фахівцем.
 1 2 3 4 5
4. Щоб дати відповіді на актуальні питання, що стосуються сфери майбутньої професійної діяльності.
 1 2 3 4 5
5. Хочу повною мірою використовувати наявні у мене задатки, здібності та схильності до обраної професії.
 1 2 3 4 5
6. Щоб не відставати від друзів.
 1 2 3 4 5
7. Щоб працювати з людьми, треба мати глибокі та всебічні знання.
 1 2 3 4 5
8. Тому що хочу бути серед кращих студентів.
 1 2 3 4 5
9. Тому що хочу, щоб наша навчальна група стала найкращою в інституті.
 1 2 3 4 5

Рис.2.1.-Скріншот сторінки онлайн-опитувальника[12]

Аналіз відповідей дозволив нам проранжувати мотиви навчання у здобувачів двох груп (рис.2.2). Оскільки результати опитувальника є індивідуалізованими, для отримання показників для порівняння ми за кожним з них обчислили середнє значення. Як бачимо, є певні значні

КОЛИВАННЯ МІЖ ПОКАЗНИКАМИ У ДВОХ ГРУПАХ.

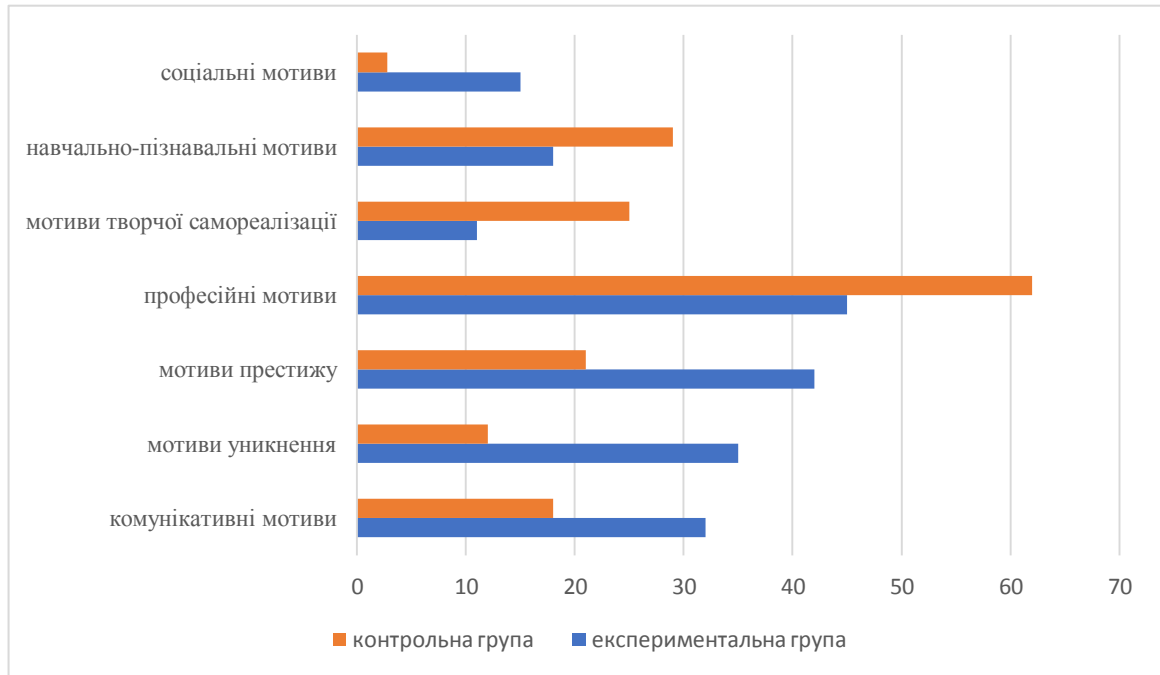

Рис.2.2.- Мотиви навчання здобувачів освіти на констатувальному етапі (%)

Дані діагностики показали, що у студентів контрольної групи переважають навчальні, пізнавальні, професійні, творчі мотиви, мотиви уникнення та престижності порівняно зі здобувачами експериментальної групи, у яких, у свою чергу, переважають комунікативні та соціальні мотиви. Таким чином, на основі опитування можна зробити припущення, що студенти контрольної групи, які декілька років навчання працюють на електронній освітній платформі, більш мотивовані до самостійної роботи з використанням електронних освітніх ресурсів. Це не створює їм технічних проблем, вони користуються різними гаджетами, немає внутрішнього опору при виконанні завдань, час роботи з електронними освітніми ресурсами розподіляється ними більш раціонально. Дещо менш позитивна картина ставлення до електронних освітніх ресурсів у студентів експериментальної групи, які сприймають таку форму самостійної роботи як додаткове навантаження до традиційних домашніх завдань.

Переважаюча група мотивів у студентів контрольної групи, на нашу думку, зумовлена тим, що ці студенти вже орієнтовані на самостійну роботу, яка організовується переважно за допомогою електронних освітніх ресурсів. Переважання самостійної роботи формує в них творче ставлення до отримання інформації, усвідомлення необхідності цієї інформації для подальшої діяльності, і навіть підвищений мотив уникнення невдач змушує студентів шукати альтернативні шляхи вирішення проблем. Проте переважання віртуального спілкування нівелює комунікативні навички, необхідні для реалізації особистості в будь-якій професії. У зону значущості потрапили комунікативні мотиви, мотиви уникнення, творчі мотиви, навчально-пізнавальні мотиви, а також соціальні мотиви, що свідчить про необхідність використання електронної освітньої платформи LMS Moodle у більш широкому форматі.

Також, виходячи з отриманих результатів, можна зробити висновок про ефективність впровадження електронного навчання через освітні сайти. Проте не варто ідеалізувати електронне навчання, оскільки комунікативні та соціальні мотиви студентів експериментальної групи були вищими. Це ті мотиви, які повинні бути присутніми для формування компетенцій, необхідних кожному професіоналу, що працює в суспільстві. Професійні мотиви потрапили в зону тренду. Очевидно, що професійна орієнтація студентів обох груп є вагомим стимулом до навчання у ЗВО. Студенти вже бачать себе в майбутній професії і орієнтуються на ті компетенції, які їм знадобляться при її оволодінні. Мотиви престижу виражаються в прагненні реалізувати свою соціальну роль, брати участь у суспільно значущій діяльності. Це свідчить про те, що сучасні студенти прагнуть самореалізуватися через професійну діяльність.

2.2. Реалізація навчального процесу засобами електронних освітніх ресурсів ХДУ

Вимушена релокація Херсонського державного університету у період окупації, а згодом, і повномасштабної агресії росії на території Херсону і області прискорила розвиток його електронних освітніх ресурсів. Так, матеріали сайту ХДУ стали більш відкритими та доступними завдяки розширенню функціоналу. Створення єдиного цифрового середовища і корпоративного майданчика ХДУ 24 дозволило всім співробітникам та здобувачам освіти університету отримувати адміністративні, нормативні, навчальні матеріали у режимі 24/7. Так, у захищеному середовищі акумульовано інформацію про співробітників та студентів, електронну пошту, розклад занять і науково-методичні заходи, тощо (рис.2.3).

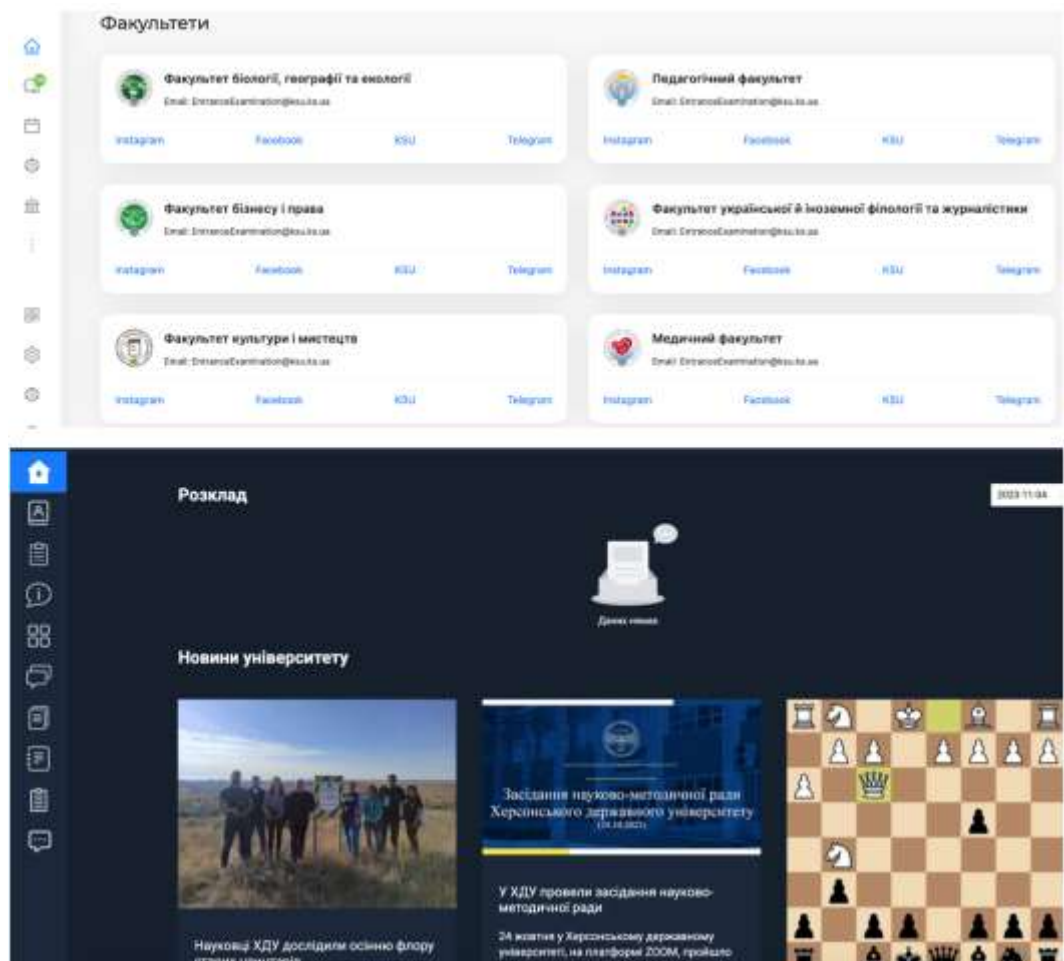

Рис.2.3.- Головна сторінка ресурсу ХДУ 24 (у двох версіях).

Можливості корпоративної платформи розширюються, через відповідний сервіс можна не лише переглянути організаційну інформацію, але й замовити довідки, отримати зворотній зв'язок через пошту, чат або телеграм-канал (рис.2.4).

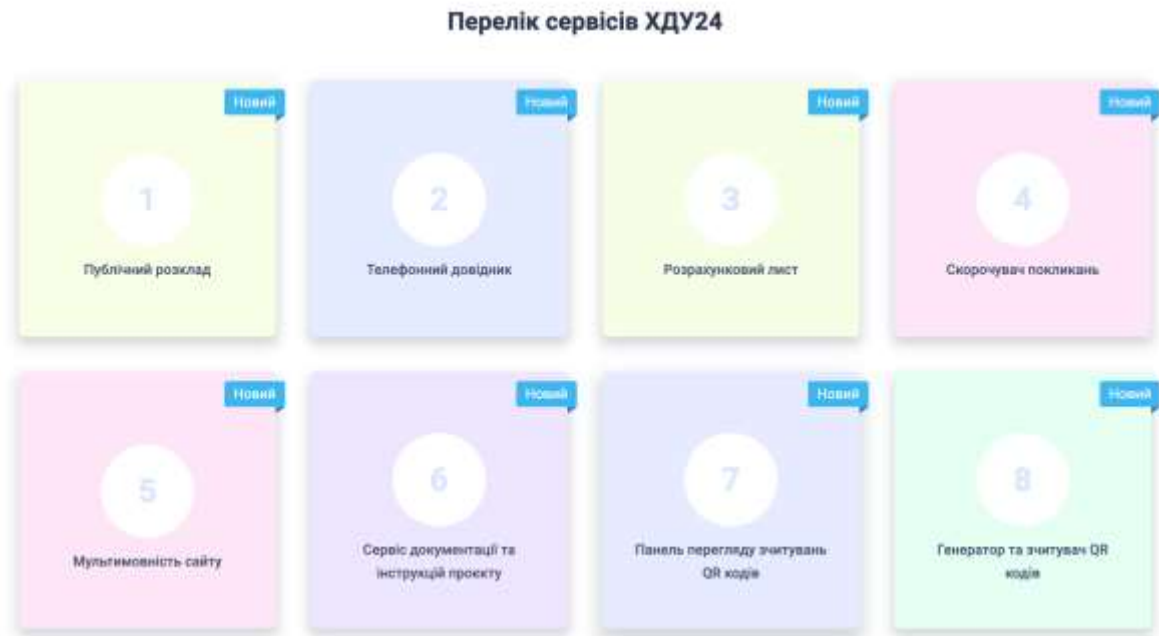

Рис.2.4.- Скріншот сторінки про перелік сервісів ХДУ 24

Оскільки предметом нашого дослідження є електронні освітні ресурси, розглянемо можливості KSU online як комплексного засобу надання якісних освітніх послуг. Корпоративний акаунт дозволяє користуватися всіма можливостями адміністративного й навчального контенту. Зручність сервісу полягає ще й у виділенні необхідного матеріалу конкретному студенту, враховуючи його спеціальність, нормативні та вибірккові освітні компоненти у закладці «Мої курси» (рис.2.5).

Електронні освітні ресурси всіх дисциплін уніфіковані і мають зрозумілий інтерфейс: загальні відомості (силабус, форум, питання до заліку/екзамену), наповнення кожної теми матеріалами лекцій, завданнями для практичного опрацювання, додаткових матеріалів для розширення змісту лекцій, тестів і т.ін.

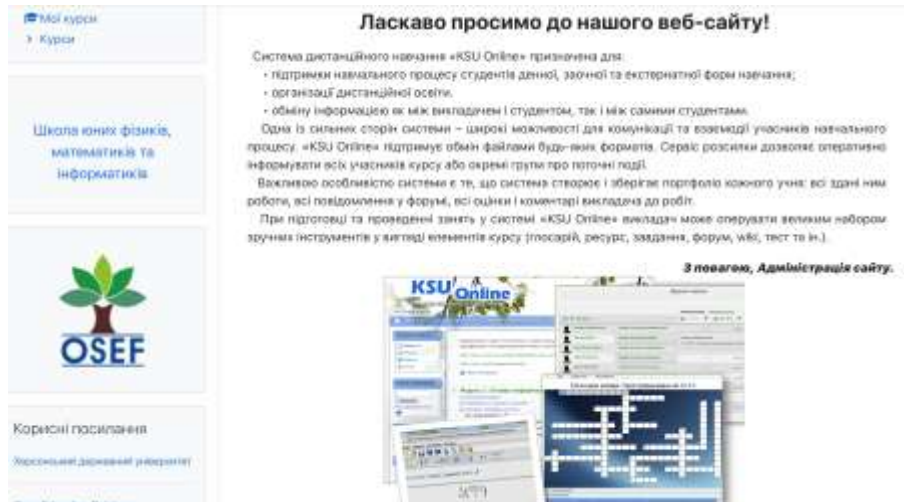

Рис.2.5.- Головна сторінка сайту дистанційного навчання KSU online

Оцінювання робіт здобувачів відбувається згідно з оприлюдненими критеріями оцінювання і накопичуються в електронному журналі. Можливість викладачам встановити терміни для виконання робіт створюють додатковий стимул для вчасної реалізації завдань (рис.2.6).

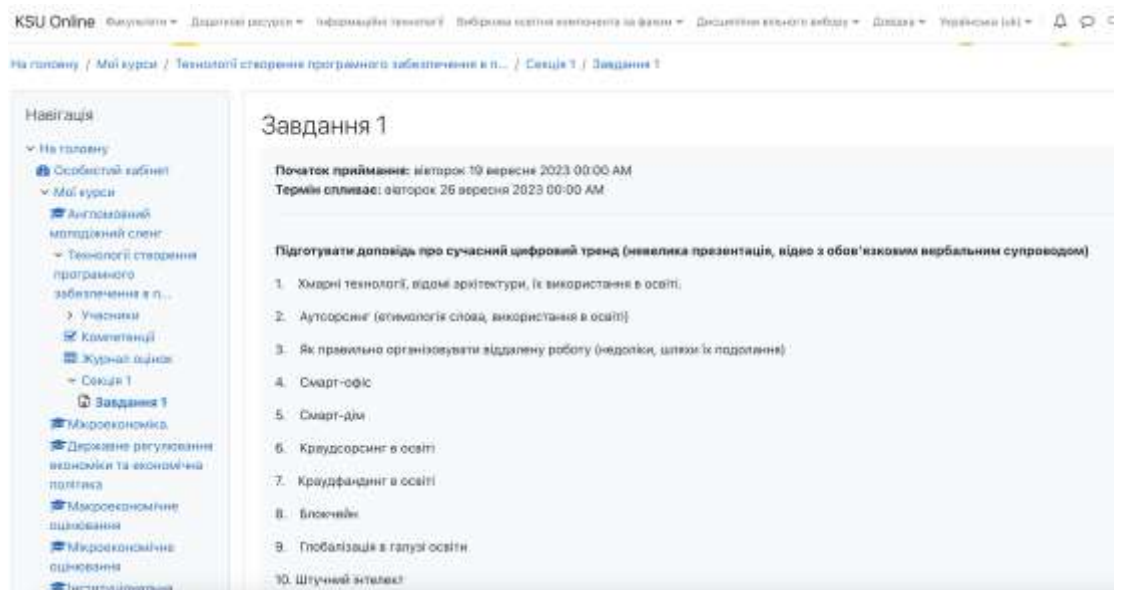

Рис.2.6.- Сторінка завдання з визначенням теми, вимог, терміну виконання

Протягом 2022-2023 навчального року здобувачі контрольної та експериментальної груп виконували навчальне навантаження в умовах змішаного навчання: всі заняття організовувалися викладачами у

синхронному режимі за допомогою корпоративної онлайн-конференції ZOOM; за об'єктивних причин здобувачам не завжди вдавалося бути присутніми онлайн, тому виконання навчального навантаження відбувалося асинхронно. І наявність електронних освітніх ресурсів на KSU online відіграла компенсуючу роль і надання можливості отримання якісних освітніх послуг.

У вересні 2023 року нами було організоване опитування: «Плюси і мінуси використання електронних освітніх ресурсів у в навчальному процесі». Анкета створена з метою повного охоплення всіх важливих аспектів електронного навчання. Анкета містила п'ять питань:

1. Як ви використовуєте ЕОР у навчальному процесі? і варіанти відповідей (підкреслити відповідь): «при підготовці до практичних (семінарських) занять»; "під час онлайн-заняття"; «для самоосвіти»; інший" (вказати).

2. Яка частота використання ЕОР у вашому випадку («щодня», «1 раз на тиждень», «1 – 2 разів на місяць»)?

3. Які елементи ЕОР здаються вам найбільш «цікавими» (презентації до лекцій; глосарії; форуми; завдання; тести; відео ресурси; наукові статті)?

4. Які елементи ЕОР здаються вам найбільш «корисними» (презентації до лекцій; глосарії; форуми; завдання; тести; відео ресурси; наукові статті)?

5. Оцініть за 10-бальною системою можливість заміни синхронних занять на дистанційну освіту. (Якщо ви вважаєте, що в процесі навчання вам потрібно використовувати тільки дистанційне навчання, поставити 10 балів; якщо ви вважаєте, що половина навчального часу має відбуватися у синхронному форматі, поставити 5 балів тощо).

Сто відсотків респондентів у відповідь обрали «Готуючись до занять» на перше запитання. З одного боку, це означає, що ЕОР активно використовуються студентами у процесі навчання. З іншого боку, це

свідчить про відсутність бажання працювати з ресурсами, які містять додаткові матеріали курсу, спрямовані на самоосвіту студентів.

За частотою використання ЕОР 69% респондентів зазначили, що вони використовувати електронні матеріали курсу декілька разів на тиждень, що відповідає періодичності практичних занять. 5% респондентів зазначили, що мають доступ до ЕОР 1-2 рази на місяць (і це більшою мірою у зв'язку з відсутністю стабільного інтернету або навчанням за індивідуальним графіком), а 26% - щодня.

Перелік найбільш цікавих засобів, поданий у 3-му питанні, розподіляється таким чином:

1. Завдання до практичних занять, які є обов'язковими.
2. Тексти лекцій або презентації до лекцій.
3. Робота з відео ресурсами.
4. Тести.
5. Аналіз наукових статей.
6. Глосарії

Відповідь на четверте запитання змінила картину. Найчастіше використовувані ресурси: тексти лекцій (58%); завдання (контрольні, лабораторні роботи) (62%); робота з відеоресурсами (71%). Другу позицію зайняли колекції джерел (антології, практикуми) (32%) та аналіз наукових статей (29%).

Такі елементи курсу як «Форум», «Династичні таблиці», «Глосарії» більшою мірою спрямовані на самоосвіту здобувачів, що підтверджує відсутність інтересу до неї.

Результати опитування показали, що студенти віддають перевагу відеоформатам для презентації, тобто матеріалу, який викликає у них інтерес і усвідомлення корисності інформації. Тим часом студенти визнають переваги роботи з текстами лекцій і завдання.

У відповіді на п'яте запитання 57% респондентів поставили 5 балів, тобто вони вважають, що аудиторне та дистанційне навчання має

використовуватись у навчальному процесу в співвідношенні 50% на 50%. 26% студентів зазначають, що аудиторна робота має переважати. Решта 17% віддали перевагу дистанційному навчанню.

Аналіз анкети в цілому показав, що електронні навчальні ресурси активно використовуються студентами при підготовці до занять, дозволяють поєднувати практичні та мотиваційні аспекти навчання, а також формують уміння використовувати цифрові технології в майбутній професійній педагогічній діяльності.

Цікавим фактом стало те, що відповіді студентів експериментальної та контрольної груп майже співпадали. На наш погляд, саме системне використання електронних освітніх ресурсів на університетській корпоративній платформі дозволило здобувачам позитивно оцінити можливості змішаного навчання.

Оскільки предметом нашого дослідження є трансформація мотивації до навчання засобами електронних освітніх ресурсів, ми провели повторний моніторинг за методикою діагностики навчальної мотивації студентів, розробленою А.Реан і В.Якуніним у модифікації Н.Бадмаєвої, результати якого унаочнено на рис.2.7.

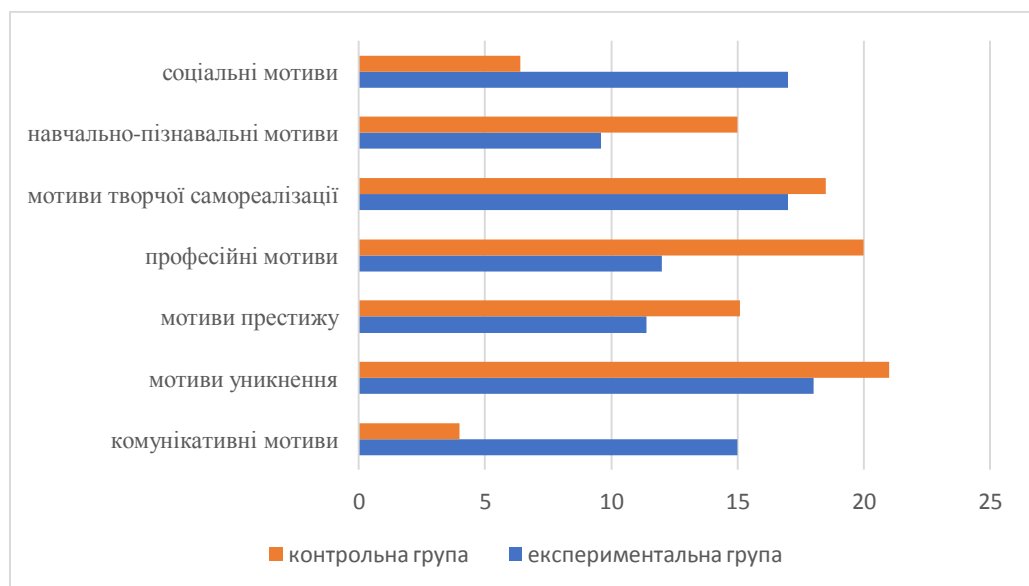

Рис.2.7.- Порівняльний аналіз результатів діагностики навчальної мотивації студентів на контрольному етапі (%)

Дані діагностики показали, що у студентів контрольної групи основні мотиви (навчальні, пізнавальні, професійні, творчі мотиви, мотиви уникнення та престижності) значних трансформацій не виявлено. Натомість, у здобувачів експериментальної групи, у яких на констатувальному етапі переважали комунікативні та соціальні мотиви, рівень таких мотивів, як навчальні, пізнавальні, професійні, творчі мотиви, мотиви уникнення та престижності зросли у середньому на 14%. Такі результати дозволяють зробити висновки про зростання мотивації до самостійної роботи з використанням електронних освітніх ресурсів. Систематична навчальна робота протягом року дозволила адаптуватися до нових умов, до використання якісного освітнього ресурсу. Здобувачі експериментальної групи зазначають, що зменшився (або зник) внутрішній опір при виконанні завдань, час роботи з електронними освітніми ресурсами розподіляється ними більш раціонально.

Разом з цим, комунікативні та соціальні мотиви студентів експериментальної групи залишаються у пріоритеті і значно відрізняються від аналогічних показників в контрольній групі. Це свідчить про недостатність спілкування, зворотнього зв'язку, заходів, що передбачають групову (командну) роботу. Зростання рівня професійної орієнтації студентів експериментальної групи є показником задоволення їх потреб у виборі спеціальності та є вагомим стимулом до навчання в університеті.

На основі отриманих даних можна виокремити чинники підвищення навчальної мотивації студентів у процесі використання електронних освітніх ресурсів, а саме:

1. Особистісна значущість завдань для студента в ході навчальної діяльності. Навчальні завдання, на нашу думку, повинні бути не тільки зрозумілими, але й внутрішньо прийнятими.

2. Привабливість завдань і їх взаємозв'язок, отриманий у процесі їх розв'язання; отримання досвіду з подальшим його професійним застосуванням.

3. Стимулювання на особистісний результат, а не на оцінку викладача.

4.Інтерактивний характер навчальної взаємодії.

5.Особистий приклад педагога. Інтерес студентів до предмету зумовлений не лише професійним викладом навчального матеріалу, а й особистими якостями викладача.

Впливати на мотивацію студентів можуть як викладачі, так і, звичайно, самі студенти. Може бути багато факторів, які підвищують мотивацію до навчання, але жоден із них не «спрацює», якщо немає внутрішньої мотивації або прийняття студентом діяльності, до якої він залучений. Основним мотивом навчання є внутрішня рухова сила, коли здобувач усвідомлює для себе значущість діяльності.

Таким чином, крім якісних електронних освітніх ресурсів необхідна і трансформація організаційної структури заняття. Зміна формату заняття – це зв'язок, що об'єднує обидва напрямки і формує «наскрізну мотивацію». Вони стають інтегрованими і включають відповідне поєднання лекційного матеріалу, практичних завдань, різноманітних форм контролю та перевірки, рефлексивні завдання. З метою органічної зміни форм діяльності, можна запланувати аудиторний час таким чином:

1. Демонстрація дорожньої карти із зазначенням «локації навчання» в інформаційному просторі курсу – 3 хвилини.

2. Виклад нового матеріалу з використанням різних варіантів візуалізації -15 хв.

3. Практичне завдання – 10 хв.

4. Перевірка виконаних завдань – 10 хв.

5. Продовження лекції – 15 хв.

6. Перегляд відеоконтенту, що супроводжує новий матеріал – 5-7 хв.

7. Рефлексивне завдання 5-7 хв.

8. Продовження лекції -15 хв.

9. Пояснення завдання до наступного заняття з використанням візуалізації та посібника (навігатора) – 8 хв.

У зв'язку з тим, що дистанційний формат навчання стає невід'ємною частиною освітнього процесу у закладах вищої освіти України, проблема розробки різних моделей проєктування мотиваційної складової є актуальною для підготовки майбутніх учителів. Перед навчальним закладом в сучасних умовах стоїть складне завдання – створити такі умови, за яких здобувач під час навчання може не тільки оволодіти спеціальними та загальнокультурними компетентностями, але й сформувати якості соціально зрілої особистості. Ефективність навчального процесу безпосередньо залежить від того, наскільки висока мотивація та високий стимул до оволодіння майбутньою професією.

Проведене дослідження засвідчує, що використання електронних освітніх ресурсів, які підвищують ефективність навчального процесу, має особливий дидактичний потенціал і практичне значення для формування педагогічних умов підвищення навчальної мотивації студентів до отримання якісної освіти.

ВИСНОВКИ

Аналіз психолого-педагогічних джерел, узагальнення існуючого досвіду дозволило нам зробити висновки щодо суті, структури і чинників формування мотивації у здобувачів освіти. Так, в системі навчальних мотивів переплітаються зовнішні та внутрішні мотиви. До внутрішніх мотивів належать такі, як власний розвиток у процесі навчання; необхідно, щоб здобувач сам хотів щось робити і робив, оскільки справжнє джерело людини в ній самій. Зовнішні мотиви виходять від батьків, педагогів, групи, в якій навчається здобувач, тобто це навчання є вимушеною поведінкою і часто зустрічає внутрішній опір особистості. Тому вирішальне значення надається не мотивам навчання - зовнішньому тиску, а мотивам навчання - внутрішнім спонукальним силам. Ці мотиви можуть мати неоднакову силу впливу на характер і результати навчально-виховного процесу.

Мотивація в навчанні є важливою складною успішністю студентів в університеті. Вона визначає, наскільки студенти готові до навчання, а також впливає на якість їх освіти та досягнення в академічних цілях. Формування мотиваційної сфери є невід'ємною частиною професійного становлення майбутнього вчителя як важлива умова успішного навчального процесу в університеті. Під впливом зовнішніх чинників, мотиваційна сфера може змінюватися за своєю стійкістю, структурою, підпорядкованістю мотивів, їх ієрархічністю, яка, в свою чергу, впливає на прояв навчальної діяльності і розвиток кар'єри студентів.

Факторами, що впливають на мотивацію студентів в університеті можуть бути:

- *середовище навчання*: якість викладання, наявність ресурсів та можливостей для розвитку.
- *Саморегуляція та самомотивація*: вміння студентів управляти власними ресурсами та зберігати мотив.

- *Особистісні чинники*: індивідуальні риси, цінності, переконання та інтереси студентів.

Методами підвищення мотивації студентів є створення стимулів та цілей, застосування інтерактивних методів навчання, підтримка та особистість викладачів, тощо.

В умовах змішаного навчання питання мотивації набуває нового сенсу і стає предметом дослідження багатьох вчених. Електронне навчання сьогодні стає де-факто стандартом вищої освіти, майже у всіх програмах мають електронний елемент, і існує все більше курсів, створених тільки для онлайн навчання. Є можливість масових відкритих онлайн-курсів, які також використовуються все ширше, що відкриває можливість здобуття вищої освіти для всіх, хто хоче пройти обраний курс чи спеціальність.

Широке використання онлайн-навчання призвело до поглиблення індивідуалізованого навчання. Електронні освітні ресурси мають перевагу, оскільки вони природно інтегрують медіа-контент, який може бути швидко адаптовано до нових знань або вимог до навчання; не обмежують творчість педагога; дозволяє здобувачеві самостійно інтегрувати новий зміст у процес навчання.

Найактуальнішим питанням електронного навчання є розробка систем відбору, ранжування та зв'язування навчальних матеріалів відповідно до особистого навчання, стратегії кожного студента, маючи доступ до дуже великої кількості ресурсів в мережі Інтернет, а також на серверах навчальних закладів.

Ефективність електронного навчання визначається великою адаптивністю цього методу для поколінь людей, які народилися в епоху постійного цифрового середовища. Так, технології електронного навчання приносять більше задоволення, розвиваються більш стабільно, сприяють мотивації та допомозі багатьом студентам закінчити навчання, оскільки вони не могли б цього зробити в інших умовах.

Електронні освітні ресурси університету (ЕОР) - це цифрові матеріали, інструменти та технології, які використовуються для підтримки навчання та навчального процесу в університеті. Ці ресурси можуть бути доступні через різноманітні платформи, веб-сайти, програми та інші електронні засоби.

Електронні освітні ресурси можуть включати в себе наступні компоненти:

1. Електронні підручники: це цифрові версії навчальних посібників та підручників, які студенти можуть використовувати для навчання та вивчення матеріалу. Електронні підручники можуть бути доступні в різних форматах, включаючи PDF, електронні книги та інші.

2. Відеолекції та відеоматеріали: записані лекції, демонстрації або практичні вправи, які можна переглядати в будь-який час.

3. Інтерактивні вправи.

4. Електронні бібліотеки та бази даних: доступ до академічних ресурсів, включаючи наукові статті, книги, журнали та інші матеріали.

5. Веб-платформи для навчання: онлайн-системи, де викладачі можуть розміщувати матеріали, завдання.

6. Електронні інструменти та програми: спеціалізований софт та інструментарій.

7. Віддалене навчання: можливість вивчати курси та отримувати дистанційну освіту в онлайн-режимах.

8. Спеціалізовані платформи для співпраці та проєктної роботи: можливість для студентів спільно працювати за допомогою відповідного програмного забезпечення.

9. Засоби моніторингу навчальних досягнень, засоби контролю і самоконтролю, тощо.

Херсонський державний університет має багаторічну історію використання електронних освітніх ресурсів, які функціонують на базі платформи Moodle («KSU online» та «Херсонський віртуальний

університет»). Такий ресурс розвивався і трансформувався з роками. В умовах пандемії, а згодом, війни та вимушеного переходу на змішану модель навчання вимоги до електронних освітніх ресурсів посилилися, оскільки мають задовольняти всім аспектам методичної системи.

На сучасному етапі дослідники пропонують використовувати змішану систему навчання, яка поєднує елементи традиційної та електронної освіти як засобу переходу від традиційної моделі на нову, в якій змінюється позиція викладача і студента. Дослідники звертають увагу на класифікаційні ознаки електронних освітніх ресурсів, цілі їх використання в навчальному процесі.

Експериментальна перевірка гіпотези дослідження підтвердила наявність зв'язку та позитивного впливу електронних освітніх ресурсів на мотивацію здобувачів вищої освіти до навчання. Так, результати засвідчили зростання рівня мотивації студентів експериментальної групи в умовах організації освітнього процесу за допомогою якісних електронних освітніх ресурсів Херсонського державного університету, що дозволило нам визначити такі чинники:

1. Особистісна значущість завдань для студента в ході навчальної діяльності. Навчальні завдання, на нашу думку, повинні бути не тільки зрозумілими, але й внутрішньо прийнятими.

2. Привабливість завдань і їх взаємозв'язок, отриманий у процесі їх розв'язання досвіду, з подальшим його професійним застосуванням.

3. Стимулювання на особистісний результат, а не на оцінку викладача.

4. Інтерактивний характер навчальної взаємодії.

5. Особистий приклад викладача. Інтерес студентів до предмету зумовлений не лише професійним викладом навчального матеріалу, але й особистими якостями викладача.

Виявлені чинники дозволяють підвищити навчальну мотивацію студентів у процесі навчання, що визначає наукову значущість роботи і можна вважати науковою новизною даного дослідження.

З нашої точки зору, використання електронних освітніх ресурсів, які підвищують ефективність навчального процесу, має особливий дидактичний потенціал і практичне значення для формування педагогічних умов підвищення навчальної мотивації студентів до процесу навчання. Дослідження показує низку проблем у розробці програм електронного навчання головним чином у відсутності достатньої мотивації для самостійного навчання та самостійної обробки матеріалу за межами необхідного і достатнього матеріалу. Студентів також більше приваблює медіаконтент, тоді як текстовий контент вважається найбільш корисним. Таким чином, існує когнітивний дисонанс серед студентів. Таким чином, слід провести подальші дослідження, спрямовані на визначення методів створення навчальних програм електронного навчання, які б породжували достатню мотивацію до самостійності та забезпечували якісний зміст навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баклицький І.О. Психологічні особливості навчальної мотивації студентів/І.О Баклицький//Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна: збірник. /Львівський держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2008. Вип. 2.С. 16-27.
2. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. Київ: Атіка, 2008. 684 с.
3. Грона Н., Вишник О. та Пінчук І. (2023). Використання засобів електронних освітніх ресурсів для вивчення лексикології та фразеології. *Освітні виклики*, 28 (1), 72-85. <https://doi.org/10.34142/2709-7986.2023.28.1.06>
4. Гончаренко О. Н., Семенкова С. Н. Використання електронних освітніх ресурсів в аграрному університеті під час пандемії. *Revista Tempos e Espaços em Educação*, 2021.14 (33), e16560. <http://dx.doi.org/10.20952/revtee.v14i33.16560>
5. Гончарук С.М., Приймак С.В. Використання інформаційних технологій при підготовці спеціалістів з обліку і оподаткування: матеріали круглого столу за участю порадників академічних груп та викладачів факультету управління фінансами та бізнесу «Дистанційне навчання у ЗВО: моделі, технології, перспективи». 28 квітня 2021 р. Львів: ФУФБ, 2021.С.26-29.
6. Дистанційне навчання в умовах карантину: досвід та перспективи. Аналітико-методичні матеріали/кол. автор.;за заг. ред. О.М.Топузова; укл. М.В.Головко. Київ: Педагогічна думка, 2021. 192 с.
7. Дистанційне навчання у ЗВО: моделі, технології, перспективи: матеріали круглого столу за участю порадників академічних груп

та викладачів факультету управління фінансами та бізнесу. 28 квітня 2021 р. Львів: ФУФБ, 2021.111 с.

8. Дистанційні школи та навчальні платформи надають безкоштовний доступ для здобувачів освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/distancijni-shkoli-ta-navchalni-platformi-nadayut-bezkoshtovnij-dostup-dlya-zdobuvachiv-osviti>
9. Добровольська Л. П. та ін. Формування мотиваційної сфери навчання майбутніх педагогів. URL: <http://conference.mdpu.org.ua/viewtopic.php?t=376&view=previous&sid=a05d2a5fdf2d9834121454ae123ffc95>
10. Зимняя И.А. Педагогическая психология. М.: Логос, 1999. 382 с.
11. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. СПб.: Питер, 2002. — 512 с.
12. Методика діагностики навчальної мотивації студентів, розроблена А. Реан і В. Якуніним у модифікації Н. Бадмаєвої. URL: https://www.eztests.xyz/tests/personality_badmaeva/
13. Положення про електронні навчальні курси Херсонського державного університету. Наказ ХДУ. 29 квітня 2021 р. №527-Д. URL: <https://www.kspu.edu/Legislation/RegulationsElectroCourses.aspx>
14. Райан, Річард М. Декі, Едвард Л. Внутрішня та зовнішня мотивація з точки зору теорії самовизначення: визначення, теорія, практика та майбутні напрямки. Сучасна педагогічна психологія, 61, стаття 10186.2020./ <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2020.101860>
15. Саган О. В. Гейміфікація як сучасний освітній тренд. Збірник наукових праць «Педагогічні науки», 2022. Вип. 100. С. 12-18. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4519/3989>.
16. Саган О., Лазарук В. Трансформації освітніх технологій на основі принципів цифрової дидактики. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». 2020. №92. С.91–95. URL: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2020-92-15>

17. Саган О., Блах В., Лось О. та ін. Використання технології доповненої реальності в початковій освіті. Дослідження Амазонії. 2022. 11(49). С. 27–35. URL: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.49.01.3>
18. Самойленко О.М. Поняття дистанційної освіти та дискусії навколо неї. Збірник наукових праць. Херсон: «Міськдрук», 2011. С. 61.
19. Сільченко М. В. Методичні рекомендації викладачам щодо організації дистанційного навчання з використанням системи Moodle/ М. В. Сільченко, Т. О. Кучерява. К.: КНЕУ, 2016. 405 с.
20. Сільченко М.В. Атестація дистанційних курсів як обов'язкова складова системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в Україні / Сільченко М.В., Красюк Ю.М. // MoodleMoot Ukraine 2017. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle: матеріали V-ої міжнародної науково-практичної конференції / Київський національний університет будівництва і архітектури К.: КНУБА, 2017. 56 с. С. 49.
21. Сільченко М.В. Відеолекція як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів при дистанційному навчанні Сільченко М.В., Красюк Ю.М. // Теорія і практика використання інформаційних технологій в навчальному процесі: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (НПУ імені М.П. Драгоманова 30-31 травня 2017 р.). Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. С. 121—123.
22. Стадник Ю.А. Мотивація навчальної діяльності у дистанційній формі навчання: матеріали круглого столу за участю порадників академічних груп та викладачів факультету управління фінансами та бізнесу «Дистанційне навчання у ЗВО: моделі, технології, перспективи». 28 квітня 2021 р. Львів: ФУФБ, 2021. С.86-87.
23. Галишева, І., Пегова, К., Халіулліна, Л. Використання електронних освітніх ресурсів університету як засіб підвищення

- навчальної мотивації студентів. Міжнародний журнал нових технологій у навчанні(iJET) , 2021.16 (01), 289–304.
<https://doi.org/10.3991/ijet.v16i01.16799>
24. Технологія створення дистанційного курсу: навч. посіб. / за ред. В.Ю. Бикова та В.М. Кухаренка. Київ : Міленіум, 2008. 324 с.
25. Триус Ю.В., Герасименко І.В. Комбіноване навчання як інноваційна освітня технологія у вищій школі. Теорія та методика електронного навчання : зб. наук. праць. Випуск III. Кривий Ріг, 2012. С. 299–308.
26. Elliott, E. S., & Dweck, C. S. (1988). Goals: An approach to motivation and achievement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 5-12. doi:10.1037/0022-3514.54.1.5
27. Elliot, A. J. (1999). Approach and avoidance motivation and achievement goals. *Educational Psychologist*, 34, 169–189.
28. Gumennykova, T., Sagan, O., Yakovleva, S., Kotliar, L. & Shchogoleva, T. (2021). The Role Position of Teachers in the Professionalization of the Educational Process in a Smart Environment. *Journal of Information Technology Management, Special Issue*, 101-122.
29. Huang, C. (2016). Achievement goals and self-efficacy: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 19, 119–137.
30. Lochbaum, M., Jean-Noel, J., Pinar, C., & Gilson, T. (2017). A meta-analytic review of Elliot's (1999) hierarchical model of approach and avoidance motivation in the sport, physical activity, and physical education literature. *Journal of Sport and Health Science*, 6(1), 68–80.
31. Van Yperen, N. W., Blaga, M., & Postmes, T. (2014). A meta-analysis of self-reported achievement goals and nonself-report performance across three achievement domains (work, sports, and education). *PLoS One*, 9(4), e93594.

32. John M. Keller (2008) First principles of motivation to learn and e3 - learning, Distance Education, 29:2, 175-185, DOI: 10.1080/01587910802154970
33. Chen, K.-C., & Jang, S.-J. (2010). Motivation in online learning: Testing a model of selfdetermination theory. Computers in Human Behavior, 26(4), 741–752. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2010.01.011>
34. Sagan O., Los O., Kazannikova O., Raievska I. A System of Effective Tasks in Blended Learning on the Basis of Bloom's Taxonomy. E-learning and STEM Education / E. Smyrnova-Trybulska (ed.). 2019. Vol. 11. Katowice-Cieszyn : Studio Noa for University of Silesia. P. 171–187. ISSN: 2451-3644 (print edition). ISSN 2451-3652 (digital edition). ISBN: 978-83-66055-12-4.

ДОДАТКИ

Додаток А

Діагностика навчальної мотивації студентів на основі стандартизованої методики, розробленої авторами А.А. Реана, В.А. Якуніна

Питання:

1. Я навчаюся, тому що мені подобається обрана професія.
2. Щоб забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності.
3. Я хочу стати спеціалістом.
4. Дати відповіді на актуальні питання, пов'язані зі сферою майбутньої професійної діяльності.
5. Я бажаю повною мірою використовувати свої нахили, здібності та нахили до обраної професії.
6. Не відставати від друзів.
7. Працювати з людьми треба мати глибокі та всебічні знання.
8. Бо я хочу бути серед кращих студентів.
9. Бо я хочу, щоб наша група стала найкращою в інституті.
10. Знайомитися та спілкуватися з цікавими людьми.
11. Тому що отримані знання дозволять мені досягти всього необхідного.
12. Закінчити інститут необхідно, щоб знайомі не змінили своєї думки про мене як про здібну, перспективну людину.
13. Уникнути осуду і покарання бідних. навчатися.
14. Я хочу бути шанованим учнем.
15. Я не хочу відставати від однокурсників, я не хочу бути серед відстаючих.
16. Бо від рівня мого матеріалу залежить успішність у школі безпека в майбутньому .
17. Успішно навчатися, скласти іспити на 4 і 5.
18. Просто любити вчитися.
19. Потрапивши в коледж, змушений вчитися, щоб закінчити.
20. Бути постійно готовим до наступних занять.
21. Успішно продовжити навчання на наступних курсах, щоб дати відповіді на конкретні навчальні питання.
22. Здобути глибокі та міцні знання.
23. Тому що в майбутньому я думаю займатися науковою діяльністю за спеціальністю.

24. Будь-які знання знадобляться в майбутній професії.
25. Бо хочу приносити більше користі суспільству.
26. Стати висококваліфікованим фахівцем.
27. Пізнавати нове, займатися творчістю.
28. Давати відповіді на проблеми розвитку суспільства, життя людей.
29. Мати хорошу репутацію вчителів.
30. Шукати схвалення батьків та інших.
31. Я навчаюся заради виконання обов'язку перед батьками, школою.
32. Тому що знання додають мені впевненості.
33. Завдяки моїй успішності в навчанні моя майбутня кар'єра залежить від посади.
34. Я хочу отримати диплом з хорошими оцінками, щоб мати перевагу над іншими.

Додаток Б

Мотивація на успіх - як себе мотивувати. Практичний психолог ЗОШ80 м. Запоріжжя. Безкибальна Д. О.

[<https://naurok.com.ua/prezentaciya-motivaciya-na-uspah---yak-sebe-motivuvati-287564.html>]

Приклади внутрішньої мотивації:

Досягнення.
Ми прагнемо до досягнення цілей та вирішення нових завдань. Ми хочемо поліпшити свої навички і довести свою компетентність як іншим, так і самим собі. Як правило, це почуття є невіль'єсним за своєю природою.

Особистісний ріст.
Необхідність самовдосконаленьня воістину є внутрішньою мотивацією. Бажання збільшити свої знання про себе та навколишній світ, може бути дуже сильною формою мотивації. Ми прагнемо вчитися і рости як особистість. Мотивацію особистісного зростання можна також побачити в прагненні до зміни. Багато з нас спочатку обмежені певними параметрами і знаннями, які були закладені при вихованні або основному навчанні. Але, мотивація особистісного зростання, стимулює нас вдосколювати ці базові критерії та навчатися новому, еволюціонуємо як особистість.

Притягнення до влади.
Притягнення до влади, може прийняти форму контролю над власним життям або контролю над оточуючими людьми. У першому випадку, людина досягає успіху і можливості пережити життя так, як вона того хоче. В іншому випадку, бажання влади над оточуючими, може змусити людину робити не найкращі з точки зору закону і моралі вчинки. Проте дана форма мотивації, є дуже сильною, і як видно з історії людства, вона є дуже поширеною.

Соціальна мотивація.
До проявів соціальної мотивації можна віднести бажання людей належати до певної соціальної групи. Наприклад, це можуть бути «просунуті» малі підприємці, або успішні люди зі зв'язками. Простими словами, люди відчують потребу в соціальному зв'язку з іншими людьми. Таким чином, багато хто отримує мотивацію відповідати тій соціальній групі, до якої є бажання належати.

Зовнішня мотивація.

На противагу внутрішньої мотивації, зовнішня мотивація відбувається з-за меж особистості. Поширеними зовнішніми стимулами є винагороди, такі як гроші та привілеї, примус і загроза покарання. Простими словами, зовнішня мотивація — це стимули які приходять до нас від інших людей або обставин.

Приклади зовнішньої мотивації:

Винагорода.
Дана форма мотивації включає в себе винагороди, як матеріальні, так і нематеріальні. Багато людей знаючи про те, що вони будуть винагороджені за якийсь вчинок, готові працювати дуже старанно та виконувати навіть найскладніші завдання.

Страх.
Мотиви страху пов'язані з наслідками. Такий тип мотивації часто використовується, коли спосіб з винагородою неможливий або не працює. Страх покарання, це дійсно потужний стимул для того, щоб працювати дуже старанно. У бізнесі, це часто називається «морквиною та палицею», стимулом є морква, а страх — це палиця.

